

УДК 334.722

ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ УСПІХ: СУТЬ, СКЛАДОВІ ТА ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

І. П. Босак, В. В. Гомольська

Українська академія друкарства,
вул. Під Голоском, 19, Львів, 79020, Україна

Досліджено суть підприємницького успіху, подано узагальнення теоретичних засад і багатогранності підходів щодо його визначення різними науковцями. Охарактеризовано складові успіху та визначено, що ключовими складовими є максимальне задоволення з боку суспільства та стійкий прибуток, який одержується в результаті підприємницької активності. Обґрунтовано взаємозв'язок економічних аспектів і соціальних особливостей, що відображає результативність підприємництва та забезпечує закріплення підприємницького успіху. Підтверджено важливість соціального підприємництва, що є поєднанням соціальної спрямованості та комерційного підходу й усвідомленням досягнення успіху. Виокремлено внутрішні та зовнішні фактори успіху, які забезпечують конкурентні переваги підприємства та високий рівень його успішності.

Ключові слова: підприємницький успіх, підприємницька ідея, етика підприємництва, культура бізнесу, фактори забезпечення успіху.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку ринкових відносин зобов'язує та вимагає від суб'єктів господарювання ініціативних дій щодо підвищення результативності їхньої діяльності. Серед питань, які активно вивчають і досліджують підприємницький успіх як такий, у сфері підприємництва, особливо малого, виокремлюється рідко. Здебільшого розглядають питання конкурентних переваг, особливості стратегії розвитку, забезпечення конкурентоспроможності підприємницьких структур, ефективності використання їх ресурсів, стабілізацію прибутковості, життєздатності та економічної стійкості, аспекти надійності бізнесу підприємств різних організаційно-правових форм. Проте вирішення цих проблем — це і є реальний шлях до успіху, досягнення запланованих цілей підприємства, гармонії як суспільних, так і бізнесових інтересів. Отже, підприємницький успіх постійно був і є в полі зору вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження особливостей підприємницького успіху більшою чи меншою мірою відображають відповідні аспекти цієї проблеми. Безпосередніх та конкретних науково-практичних напрацювань у напрямі підприємницького успіху не так уже й багато. Переважно це праці та публікації, що стосуються психології, етики підприємництва, корпоративної культури, соціальних аспектів успіху, результативності підприємництва, що забезпечує реалізацію підприємницької ідеї, схвалення її суспільством. Крім того, в літературних

джерелах висвітлюють також економічні аспекти підприємницького успіху. Загалом це публікації з питань ефективності функціонування, використання ресурсів та потенціалу, фінансових результатів і фінансового стану підприємств тощо.

Ці питання вивчали і досліджували такі автори, як Болотова В. В., Виноградська А. М., Гузела О. І., Гнатенко Я. А., Злупко С. М., Устенко О. А., Мочерний С. В., Покропивний С. Ф., Колот В. М., Хом'яков В. І. та інші. Зважаючи на зроблений внесок науковців щодо вказаних питань, є потреба у більш ґрунтовних дослідженнях.

Мета статті — розкрити формування різних поглядів на суть та обґрунтування підприємницького успіху, висвітлити його складові та фактори забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна підприємницька діяльність має здійснюватися за умови відповідного дотримання важливих вимог як економічного, так і соціального характеру для досягнення позитивних результатів господарювання. Загальні засади підприємницької діяльності передбачають, що обов'язковими умовами є вільний вибір видів та організації роботи; соціальна відповідальність за результати функціонування; комерційний успіх. З огляду на це, підприємництво вже за своєю суттю має бути успішним.

Науковці у своїх дослідженнях неоднаково висвітлюють суть успіху.

Мочерний С. В., Устенко О. А., Чеботар С. І. стверджують, що успіх — це не лише максимальні прибутки, а й соціальна відповідальність, а важливішою складовою успіху підприємницької діяльності є психологія, етика і культура підприємництва [1].

Покропивний С. Ф. та Колот В. М. [2] вважають, що успіх, зокрема підприємницький успіх, оцінюється здійсненням власної ідеї, бажанням самоствердження, намаганням змінити хід події. Основою успіху є не лише досягнення, а й почуття великої відповідальності і того, що морально-етичні аспекти успіху повинні переважати над фінансовими.

Гузела О. І. [3] підкреслює, що підприємницький успіх — це результативність підприємництва, що забезпечує реалізацію підприємницької ідеї та визнання, схвалення її суспільством.

Відомий аналітик факторів успіху іспанський вчений Мундст Йерн Х. [4] визнає, що найперше розуміння підприємницького успіху — це досягнення високих доходів. Однак це розуміння змінюється разом із зміною життєвого циклу господарюючої структури: на стадії створення — це виживання; далі — досягнення певних цілей росту; далі — оптимальне оновлення діяльності і підприємства та стримування спаду.

Американські економісти Мескон М. Х., Альберт М., Хедоурі Ф. [5] взагалі вбачали в менеджменті вміння досягати цілі, використовуючи працю, мотиви, інтелект, а в успіху — досягнення поставленої цілі.

Отже, узагальнивши підходи деяких вчених, бачимо, що підприємницький успіх — це досягнення позитивних як економічних, так і соціальних результатів господарювання.

Старання досягти успіху і бажання бути успішним — типова риса та одне з основних природних бажань людини, а надто, якщо йдеться про підприємницький

успіх, який пов'язаний із втіленням власного задуму чи ідеї, бажанням самоствердження і намаганням отримати високі результати. Зокрема, за рівнем досягнутого успіху оцінюють підприємця та сферу діяльності, яку він обрав. Відповідні досягнення відображають результати підприємницької діяльності, і їх можна вважати наслідком суспільно корисної праці людини. Однак досягнутий успіх не варто вважати повноцінним, якщо він супроводжується діями, направленими проти когось. Істинним та цінним є такий успіх, що здобутий у результаті діяльності не проти когось, а разом з іншими. Успіх на шкоду іншим — це реальна невдача для самого підприємця.

«Успіх» має два головних тлумачення:

- позитивний наслідок діяльності, діла, вагомі здобутки, прибуток;
- суспільне визнання, схвалення здобутків.

Вважається, що поняття підприємницького успіху достатньо містке й доволі неоднозначне. По-перше, тому, що повний успіх (більший або менший) ініціюється різними уявленнями про нього або ж складовими частинами успіху. Наприклад, у різних сферах діяльності є підприємці, які вважають своїм успіхом практичне втілення ідеї. Інші вважають успіхом недопущення банкрутства підприємства. А ще інші — можливість розширити власне виробництво, створити нові робочі місця, дати гідну заробітну плату тощо. Потрібно відзначити, що лише останнє може дати підприємцю справжнє визнання з боку суспільства, моральне задоволення, а також забезпечити справжній і тривалий підприємницький успіх. По-друге, тому, що успіх безпосередньо пов'язаний із ризиком втрати капіталу, відповідальністю за людей тощо. По-третє, тому, що гроші, а також прибуток не можуть бути головною метою успіху.

У результаті потрібно визнати, що ключовими складовими успіху є максимальне задоволення з боку суспільства та стійкий прибуток, який одержується в результаті підприємницької активності. Засадницькі складові успіху балансують між вигодою власника і вигодою суспільства. Оптимальне співвідношення обох складових забезпечує імідж підприємства, його репутацію, його надійність як партнера у взаємовідносинах із замовниками та контрагентами, порядність щодо конкурентів.

Потрібно зазначити, що сучасне підприємництво не може обмежуватися лише автономними економічними цілями. Воно зумовлює в собі відповідну соціальну відповідальність та корисність для суспільства. Суспільство розвивається, коли підприємництво забезпечує не лише високі економічні результати, а й досягає соціальних ідей. Наприклад, розвиток соціального підприємництва, яке є важливим механізмом соціальних перетворень, поєднанням соціальної спрямованості та комерційного підходу й оптимальним варіантом у сучасних умовах господарювання.

Неспроможність ринкових механізмів і важелів ефективно вирішувати загострення соціальних та екологічних проблем сприяло активізації діяльності різноманітних некомерційних, волонтерських, благодійних організацій, підприємців, просто небайдужих активних громадян, що сприяло появі соціальних підприємств, діяльність яких спрямована на досягнення конкретних соціально значущих цілей [6]. У цьому проявляється двоєдина місія підприємництва, розуміння якої в кожному конкретному випадку — це також усвідомлення досягнення успіху.

Еволюція теоретичного і практичного розуміння підприємницького успіху тривала, різнобічна та доволі неоднозначна. Намагання підкреслити саме соціальний аспект підприємницького успіху досить чітко спостерігається в другій половині XIX століття (до речі, вважається «золотою добою» як українського підприємництва, так і благодійності) та на початку XX століття. Варто згадати людей як в Україні, так і закордоном, які були не лише успішними підприємцями, а й поповнили когорту меценатів і соціальних підприємців, зокрема:

- Митрополит Андрей Шептицький, який підтримував українську економічну діяльність, а саме: з коштів власних та родини фінансував економічно-соціальні журнали, газети, готував власні твори, послання на соціальну та економічну тематику; заснував та розвивав народну банківську систему в Галичині; фінансував та знаходив кредити для розвитку народної промисловості, будівництва заводів та фабрик у Галичині, зокрема цегельних, кахлевих заводів і кондитерської фабрики; заснував товариство «Земля» для викупу великих наділів та для розподілу між бідними селянами; фінансував Українське педагогічне товариство (приблизно 1 560 народних шкіл), був його почесним президентом; надавав наукові стипендії для навчання в Галичині та закордоном. Прибутки від діяльності заводів, фабрик, банків Андрей Шептицький спрямовував на освітні, соціальні програми та проекти для молоді, інвалідів, бідних сімей, розвитку інфраструктури території та громад, допомагав бідним селянам і робітникам відчувати себе повноцінними господарями та незалежними громадянами [7].
- Підприємець і меценат В. Смиренко фінансував діяльність видань «Україна», «Рада», «Літературно-науковий вісник», матеріально допомагав Науковому товариству ім. Т. Шевченка; протягом сорока років його родина передавала одну десяту власних прибутків на розвиток національної культури, і свій маєток вартістю приблизно 10 млн крб він передав на потреби української культури.
- Брати Терещенки, успішні підприємці та благодійники, заснували безкоштовну лікарню св. Єфросинії (м. Глухів), безкоштовну лікарню для чорноробів та багато інших медичних закладів, відкрили і повністю утримували комплекс добродійних закладів (м. Київ).
- Ендрю Карнегі — американський підприємець, найбільший металургійний магнат у світі, який займався виробництвом сталі, вклав 350 млн доларів у соціальну сферу, побудував більше 200 публічних бібліотек. Ставши найбагатшою людиною свого часу, витрачав величезні кошти на благодійність. Його стаття викликала чималу істеріку у багатьох підприємців і масове обожнювання у простих людей. У ній йшлося про те, що життя багатого промисловця має складатися з двох частин, зокрема перша частина — це збір і накопичення багатства, друга частина призначається для його подальшого розподілу на добродійні цілі. Благодійність, за його словами, це ключ до гідного життя та особистого успіху. Крім підприємницької діяльності, його життя було присвячене будівництву шкіл, бібліотек та інших громадських закладів, боротьбі за справедливість всіма способами (як приклад пропонував Філіппінам гроші, щоб країна змогла викупити свою незалежність).

- Джон Рокфеллер — американський нафтовий магнат, промисловець, винахідник, який пожертвував 550 млн доларів на освітні, медичні та культурні проекти, а саме: перераховував грошові суми Чиказькому університету, Нью-Йоркському інституту медичних досліджень, фундатором якого був. Один із зачинателів автомобільної промисловості США, засновник «Ford Motor Company», організатор поточно-конвеєрного виробництва. Значним соціальним аспектом є те, що мінімальна заробітна плата, визначена Фордом у день, становила 5 доларів (це вдвічі більше за середню в галузі), скорочує робочий день до восьми годин. Водночас він здійснює політику застосовування праці інвалідів з оплатою праці як здоровим робітникам. Форд вбачав, що прибуток належить трьом групам: насамперед підприємству, щоб воно розвивалося, по-друге — працівникам, які беруть участь у створенні прибутку; по-третє, без сумніву, суспільству. Його ідеї та методи організації виробництва, описані в книзі «Моє життя, мої досягнення», впроваджені в діяльності тисяч підприємств і використовуються донині.

Для досягнення успіху потрібно докладати чимало зусиль та часу. Малкольм Гладуелл у книзі «Генії і аутсайтери» відзначав, що на досягнення хорошого результату в будь-якій справі необхідно затратити орієнтовно 10 000 годин неперервної праці. З таким судженням варто погодитись успішним людям. Наприклад, перших два автомобільних підприємства Генрі Форда зазнали банкрутства. Здобути успіху в підприємницькій діяльності він зумів тільки в 45 років. Крім того, основою підприємницького успіху Генрі Форда є не лише інновації у виробництві, а також і розуміння та відповідне ставлення до людей, він вважав, що секретом успіху є майстерність розуміння переконань іншої людини і намагання дивитися на обставини як із її, так і зі свого погляду.

Суб'єкти господарювання досягають успіху за оптимального і вмілого використання власних сильних сторін у поєднанні з тими можливостями, які надає зовнішнє середовище. Тобто підприємницький успіх визначається тісною взаємодією певних внутрішніх та зовнішніх факторів, а механізм його закріплення полягає у дієвості взаємопов'язаних, взаємозалежних і взаємовизначальних факторів успіху та основних його засадничих складових (власна вигода та суспільна доцільність і відповідальність). На вході в систему — гарант успіху, яким для приватних підприємств є власник бізнесу; на виході — ознаки успіху: економічні результати діяльності підприємства та його іміджу.

Внутрішніми факторами успіху підприємства є відповідна результативна стратегія, його потенціал, економічна безпека діяльності, організаційна культура, ефективність управління інвестиціями та ресурсами, маркетингова активність. Зовнішні фактори успіху враховують можливості ринку, споживчий рейтинг підприємства, конкурентну позицію тощо. Серед факторів, що впливають на підприємницький успіх підприємства, визначальне значення мають, зокрема, ключові фактори, які безпосередньо та вагомо впливають на нього. Враховуючи саме вагомі фактори успіху, підприємство формує конкурентні переваги і може забезпечити високі показники у своїй роботі завдяки їм.

Фактори успіху за різних варіантів їх врахування дають змогу сформувати ефективну та дієву модель економічного розвитку підприємства, що, зі свого боку, дає можливість забезпечити вигідні і прибуткові результати, які відповідають високому рівню успішності діяльності, особливо в непростих та мінливих сучасних умовах.

Висновки. Отже, здійснено дослідження та узагальнення теоретичних засад і багатогранності підходів щодо визначення суті категорії «підприємницький успіх», обґрунтовано її сутнісні характеристики та визначено особливості її розуміння і змісту. Охарактеризовано, що успіх підприємства багато у чому зумовлює не лише максимізацію прибутку в результаті підприємницької активності, а й відповідне задоволення з боку суспільства, що є надзвичайно доречним саме у сучасному світі. З огляду на це, розуміння підприємницького успіху зводиться до необхідності усвідомлення того, що нинішнє цивілізоване підприємництво є визначальною і неодмінною умовою досягнення не тільки економічного успіху, а також громадського визнання, суспільної цінності та корисності господарської діяльності кожного суб'єкта господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мочерний С. В., Устенко О. А., Чеботар С. І. Основи підприємницької діяльності: посіб. Київ: Академія, 2001. 280 с.
2. Покропивний С. Ф., Колот В. М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 1998. 352 с.
3. Гузела О. І., Босак І. П. Виробниче підприємництво: підруч. Львів: Українська академія друкарства, 2014. 396 с.
4. Мундет Йерн. Создание предприятий: факторы успеха: практич. пособ. Минск: Изд-во БГЭУ, 1998.
5. Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: учеб. Москва: Дело, 1992. 702 с.
6. Босак І. П. Тенденції розвитку соціального підприємництва в Україні. *Наукові записки [Української академії друкарства]*. 2018. Вип. 1 (56). С. 154–160.
7. 10 правил бізнесу від Андрея Шептицького. URL: <https://day.kyiv.ua/.../10-pravyl-biznesu-vid-andreya-sheptyk>.

REFERENCES

1. Mochernyi, S. V., Ustenko, O. A., & Chebotar, S. I. (2001). *Osnovy pidpriemnytskoi diialnosti*. Kyiv: Akademiia (in Ukrainian).
2. Pokropyvnyi, S. F., & Kolot, V. M. (1998). *Pidpriemnytstvo: stratehiia, orhanizatsiia, efektyvnist*. Kyiv: KNEU (in Ukrainian).
3. Huzela, O. I., & Bosak, I. P. (2014). *Vyrobynyche pidpriemnytstvo*. Lviv: Ukrainska akademiia drukarstva (in Ukrainian).
4. Mundet, Iern. *Sozdanie predpriiatii: faktory uspekha*. (1998). Minsk: Izd-vo BGEU (in Russian).
5. Meskon, M. Kh., Albert, M., & Khedouri, F. (1992). *Osnovy menedzhmenta*. Moskva: Delo (in Russian).
6. Bosak, I. P. (2018). *Tendentsii rozvytku sotsialnoho pidpriemnytstva v Ukraini: Naukovi zapysky [Ukrainskoi akademii drukarstva]*, 1 (56), 154–160 (in Ukrainian).

7. 10 pravyl biznesu vid Andreia Sheptytskoho. Retrieved from <https://day.kyiv.ua/.../10-pravyl-biznesu-vid-andreya-shepty> (in Ukrainian).

doi: 10.32403/1998-6912-2019-1-58-103-109

ENTREPRENEURIAL SUCCESS: ESSENCE, COMPONENTS AND IMPLEMENTATION FACTORS

I. P. Bosak, V. V. Homolska

*Ukrainian Academy of Printing,
19, Pid Holoskom St., Lviv, 79020, Ukraine
liso-va@i.ua*

The article considers the essence of entrepreneurial success, it summarizes the theoretical foundations and multifaceted approaches to its identification by various scholars, which implies that entrepreneurial success is the achievement of positive, both economic and social results of management.

The components of success have been characterized, and it has been determined that the key constituents are the maximum satisfaction of the society and the stable profit, which is obtained as a result of entrepreneurial activity. It has been indicated on the optimal ratio of both components, which ensure the enterprise image, its reputation, reliability as a partner in the relationship with customers and counterparties, decency with respect to competitors. It has been pointed out that entrepreneurial success is characterized by close interaction of the relevant factors, and the mechanism of its consolidation is the effectiveness of interconnected, interdependent and mutually determining factors of success and the main fundamental components of success (own benefit and social expediency and responsibility).

Understanding of entrepreneurial success has been highlighted together with social aspects and illustrated by examples of people who are not only successful entrepreneurs, but they have also joined the cohort of patrons and social entrepreneurs. The interrelation of economic aspects and social features has been substantiated, which reflects the efficiency of entrepreneurship and ensures the consolidation of entrepreneurial success. The importance of social entrepreneurship, which is a combination of social orientation and a commercial approach and awareness of success, has been confirmed. The internal and external factors of success, which provide the competitive advantages of the enterprise and high level of its success, have been distinguished.

Keywords: *entrepreneurial success, entrepreneurial idea, entrepreneurship ethics, business culture, factors of success support.*

Стаття надійшла до редакції 21.01.2019

Received 21.01.2019